

<https://sppl.ui.ac.ir/?lang=en>

Spatial Planning

E-ISSN: 2476-3357

Document Type: Research Paper

Vol. 15, Issue 3, No.58, 2025, pp. 1- 20

Received: 24/02/2025

Accepted: 10/05/2025

Development of Livestock Cooperatives in Kerman Province: Exploring Influential Factors

Ali Sardar Shahraki

Associate professor of Agricultural Economics, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

a.shahraki65@gmail.com

Hajar Esna Ashari

Assistant professor of Agricultural Economics, University of Jiroft, Jiroft, Iran

esna.hajar@gmail.com

Mohammad Hajipour *

Assistant professor, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, University of Birjand, Birjand, Iran

mhajipour24@yahoo.com

Abstract

This research aimed to examine the prioritization of strengthening factors for livestock cooperatives in Kerman Province. It was classified as applied research and employed a descriptive survey method of a correlational nature. The statistical population of the study comprised 47 industrial, semi-industrial, and rural livestock cooperatives in Kerman Province. Data were collected using a researcher-designed questionnaire, which demonstrated a reliability coefficient of 0.87 as confirmed by Cronbach's alpha. Results from the Friedman test indicated that the variables of management and economic environment with the average ratings of 4.73 and 3.50 were the most influential factors, respectively. Conversely, the variable of education with an average rating of 1.00 was deemed the least effective. Among the factors contributing to the decline of livestock cooperatives, the most significant was related to the economic environment, specifically the availability of government credits and facilities, which received an average rating of 3.73. Additionally, within the realm of personal factors, the motivation for producing livestock products rated at 3.70 was identified as crucial. For the socio-cultural

*Corresponding Author

Sardar Shahraki, A. , Esna Ashari, H. and Hajipour, M. (2025). Development of Livestock Cooperatives in Kerman Province: Exploring Influential Factors. *Spatial Planning*, 15 (3), 1 - 20 .

2476-3357 © The Author(s).

Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

10.22108/sppl.2025.144488.1834

dimension, the members' belief in the cooperative philosophy scored an average of 4.85, highlighting its importance. Furthermore, the variable of management emphasized the CEO's prior experience in achieving company goals, which received a ranking of 4.98. Lastly, the statistical variable concerning participation in training courses with an average ranking of 2.32 was identified as a key factor for the variables discussed.

Keywords: Economic Development, Livestock Cooperatives, Strengthening Factors.

Introduction

The primary goal of all developing countries is to achieve employment, social welfare, and sustainable development, thereby alleviating poverty and unemployment and fostering human prosperity within their communities. To this end, governments adopt various growth and development theories and models tailored to the specific temporal and spatial conditions they face. A central objective of cooperatives is to expand productive employment and reduce unemployment by creating jobs through investment. In many countries, including our own, a major aim of development is to decrease unemployment and enhance job opportunities. In this context, livestock production cooperatives offer a viable approach to achieving both economic and social development while promoting social justice. As outlined in Article 44 of the Constitution, cooperatives operate across various economic sectors and are recognized as essential pillars of the national economic system. Consequently, livestock cooperatives can serve as a catalyst for rural economic development, significantly contributing to livestock, agricultural, and rural economies. However, numerous challenges hinder the development and success of livestock cooperatives in rural areas. Kerman Province with its considerable economic reliance on agriculture and animal husbandry highlights the vital role cooperatives play as a significant economic sector both locally and nationally. Given the extensive economic, social, political, administrative, cultural, managerial, and environmental challenges, prioritizing cooperatives is crucial for addressing economic issues effectively. This study aimed to identify and prioritize the factors that strengthened industrial and rural livestock cooperatives in Kerman Province.

Materials & Methods

This research was classified as applied research in terms of its objectives and it followed a descriptive-analytical and correlational approach. To gather information, both library studies and field surveys (via questionnaires) were conducted within the study area. The statistical population for this study comprised 47 units of industrial, semi-industrial, and rural livestock cooperatives in Kerman Province. Given the small size of this population, a census method was employed. The questionnaire consisted of 5 variables and 26 items, each corresponding to specific factors. The reliability of the questions was assessed using Cronbach's alpha method, resulting in a coefficient of 0.87.

The statistical methods and techniques employed for data analysis were facilitated by SPSS software as outlined below:

a) The Kolmogorov-Smirnov test was used to assess the normality of the data. b) Descriptive statistics were applied to prioritize the reinforcing variables for livestock cooperatives. c) The Friedman rank test was utilized to rank the factors that strengthened livestock cooperatives.

Based on the literature and preliminary surveys, 5 key factors were identified: (a) economic, (b) personality, (c) socio-cultural, (d) management, and (e) education.

Research Findings

In this study, the Kolmogorov-Smirnov test was employed to assess the normality of the data. The results indicated that the main variables did not follow a normal distribution as the significance levels for all variables were less than 0.05. Consequently, the hypothesis of normality was rejected, confirming that the data exhibited a non-normal distribution.

For the economic environment factors, access to government credits and facilities for cooperatives emerged as the most significant factor with a mean rank of 3.73. In contrast, long-term investment in cooperatives was deemed the least significant factor with a mean rank of 1.93. Thus, at a 99% confidence level, it could be stated that the factors related to the economic environment did not share identical ranks.

Regarding personality factors, motivation for producing livestock products was identified as the most significant factor with a mean rank of 3.70. Conversely, the degree of flexibility in work within cooperatives was the least significant personality factor with a mean rank of 3.03. Again, at a 99% confidence level, it could be concluded that the personality-related factors did not have identical ranks.

In terms of socio-cultural factors, the members' belief in the philosophy of cooperation within livestock cooperatives was the most significant factor with a mean rank of 4.85. On the other hand, the attention given to members' opinions was the least significant socio-cultural factor with a mean rank of 2.72. At a 99% confidence level, it could be concluded that the indicators related to socio-cultural aspects did not share identical ranks.

For the management factors, the impact of the CEO's previous experience on achieving company goals stood out as the most significant factor with a mean rank of 4.98 within the management variable of livestock cooperatives in Kerman Province. In contrast, the influence of the CEO's and board members' responses to cooperative members was the least significant factor with a mean rank of 3.47. At a 99% confidence level, it could be concluded that the management-related factors did not share identical ranks.

Regarding training factors, access to training courses was identified as the most significant factor with a mean rank of 2.32 within the management variable of livestock cooperatives in Kerman Province. Conversely, the impact of CEO training on the organization was the least significant indicator with a mean rank of 1.82. Thus, at a 99% confidence level, it could be concluded that the training-related factors did not share identical ranks.

Based on the prioritization results of the factors that strengthened livestock cooperatives, the variable of management with a mean rank of 4.73 was deemed the most effective. In contrast, the variable of training with a mean rank of 1.00 was identified as the least effective factor among those strengthening livestock cooperatives. The findings from the Friedman test indicated that the prioritization of the factors (economic environment, personality, socio-cultural, management, training) did not exhibit the same rank or importance in the studied region.

Discussion of Results & Conclusion

The aim of this research was to examine the prioritization of factors that strengthened industrial and rural livestock cooperatives in Kerman Province. To achieve this objective, the Friedman method was employed. The positive aspects of the economic environment, personality, socio-cultural factors, management, and training identified in the study contribute significantly to enhancing the culture and diversifying livestock products.

The findings indicated that management played the most critical role in strengthening livestock cooperatives. Saksawang (1990) noted that effective management of individuals was essential for the success of cooperatives. Similarly, Adrian and Green (2001) emphasized the importance of managerial skills and the relationship between members and managers in reinforcing cooperative structures. The economic environment identified as the second most significant factor greatly influenced the success of cooperatives, particularly given their constraints regarding financial resources. A favorable economic environment—including macroeconomic conditions, monetary policy, and access to domestic and foreign financing for small and medium cooperatives—is vital for ensuring the success of livestock cooperatives (Suvittawat, 2019; Havierníková & Kordoš, 2019). Increased financial support from the government and financial institutions also plays a crucial role in the success of cooperatives. Nair and Malekato (2015) confirmed the impact of government policies and economic conditions on cooperative advancement, stating that government budgets and economic capacity can enhance cooperatives' ability to alleviate poverty and create jobs within communities. Limited financial resources have been identified as a significant barrier to success as noted by Lal (2018), who highlighted that insufficient funding obstructs the effectiveness of cooperatives.

The third significant factor was the cultural and social aspect, which played a crucial role in strengthening livestock cooperatives. Key elements, such as members' attitudes towards cooperatives, communication and participation among members, and social trust were vital for reinforcing these organizations. Osterberg and Nielson (2009) confirmed that members' long-term commitment to teamwork, their dedication to the cooperative, and the mutual respect and trust between members and managers all contribute to the strength of cooperatives.

Based on the findings of this study, the following recommendations can be made:

≠ **Economic Environment:** Given the financial resource shortages and the stringent policies of financial institutions regarding credit access, it is recommended that cumbersome banking regulations and guidelines be streamlined. This will facilitate easier access to credit and banking services for cooperatives.

≠ **Socio-Cultural Factors:** There is a pressing need for increased focus and strategic planning to enhance socio-cultural factors, such as fostering members' belief in the philosophy of cooperation. This can promote greater collaboration and participation among members. These aspects should be examined more rigorously within target groups, including schools (through students), universities (through students and graduates), and the community (with the involvement of production cooperative members, job seekers, and volunteers establishing cooperatives).

≠ **Management Effectiveness:** Another challenge faced by cooperatives is ineffective management. The skills and experience of cooperative managers are essential for attracting capital and improving performance, thereby strengthening the cooperatives. It is suggested that applicants and board members complete training programs before receiving licenses followed by a written examination to ensure they possess a comprehensive understanding of cooperative-related topics.

تحول شرکت‌های تعاونی دامداری در استان کرمان، کاوش عوامل

علی سردارشرکی^۱، دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

a.shahraki65@gmail.com

هاجر اثنی‌عشری^۲، استادیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه جیرفت، جیرفت، ایران

Esnaashari@ujiroft.ac.ir

محمد حجی‌پور^{۳*}، استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

mhajipour@birjand.ac.ir

چکیده

هدف اصلی از پژوهش حاضر بررسی و اولویت‌بندی عوامل تقویت‌کننده تعاونی‌های دامداری صنعتی و روستایی استان کرمان است. نوع پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی - پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۴۷ واحد شرکت تعاونی دامداری‌های صنعتی، نیمه‌صنعتی و روستایی در استان کرمان است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ساخته محقق است که پایایی آن با روش آلفای کرونباخ و با مقدار ۰/۸۷ تأیید شد. نتایج مطالعه براساس آزمون فریدمن نشان داد که متغیر مدیریت با میانگین رتبه‌ای ۴/۷۳، محیط اقتصادی با میانگین رتبه‌ای ۳/۵۰ به‌ترتیب مؤثرترین و متغیر آموزش با میانگین رتبه‌ای ۱/۰۰ کم‌اثرترین عامل در بین عوامل اثرگذار بر تقویت تعاونی‌های دامداری است. همچنین، براساس اولویت‌بندی مربوط به فاکتورهای محیط اقتصادی «میزان بهره‌مندی از اعتبارها و تسهیلات دولتی برای تعاونی» با میانگین رتبه‌ای ۳/۷۳ مهم‌ترین فاکتور اقتصادی است. در اولویت‌بندی مربوط به فاکتورهای شخصیت فاکتور «انگیزه فعالیت در تولید محصولات دامی» با میانگین رتبه‌ای ۳/۷۰ مهم‌ترین فاکتور شخصیت، برای متغیر فرهنگی اجتماعی نیز فاکتور «میزان اعتقاد اعضا به فلسفه تعاون در تعاونی دامداری» با میانگین رتبه‌ای ۴/۸۵، در متغیر مدیریت نیز فاکتور «تأثیر تجربه قبلی مدیرعامل در پیشبرد هدف‌های شرکت» با میانگین رتبه‌ای ۴/۹۸ و در متغیر آموزش نیز فاکتور «میزان بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی» با میانگین رتبه‌ای ۲/۳۲ مهم‌ترین فاکتورها برای متغیرهای ذکر شده هستند.

واژه‌های کلیدی: توسعه اقتصادی، تعاونی‌های دامداری، عوامل تقویت‌کننده

*نویسنده مسئول

سردارشرکی، علی، اثنی‌عشری، هاجر و حجی‌پور، محمد. (۱۴۰۴). تحول شرکت‌های تعاونی دامداری در استان کرمان: کاوش عوامل، برنامه‌ریزی فضایی، ۱۵ (۳)، ۲۰-۱.

مقدمه

تعاونی‌ها نقش برجسته‌ای در بخش کشاورزی و ارتقای اقتصاد روستایی (در کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه) دارند. تعاونی‌ها از لحاظ تاریخی، ابزار اصلی نهادی و سازمانی بوده‌اند که با آن کشاورزان مستقل قادر به مقاومت در برابر قدرت بازار خرده‌فروشان محلی و فراملی بوده‌اند. همچنین، آنها با اجازه‌دادن به تولیدکنندگان برای ادغام بیشتر یا همه فرآیندهای پردازش و بازاریابی در یک یا چند مرحله زنجیره تأمین را کوتاه می‌کنند؛ بنابراین امکان صرفه‌جویی چشمگیری در هزینه‌های مبادله و سایر واسطه‌ها فراهم می‌شود (Tortia et al., 2013). تعاونی‌های کشاورزی نقش مهمی در حمایت از تولیدکنندگان خرده‌مالک و گروه‌های به حاشیه رانده شده مانند جوانان و زنان دارند. آنها اعضای خود را از نظر اقتصادی و اجتماعی توانمند و با مدل‌های تجاری که در برابر شوک‌های اقتصادی و زیست‌محیطی مقاوم هستند، اشتغال پایدار روستایی را ایجاد می‌کنند (Fao, 2013). آنها فرصت‌ها و طیف وسیعی از خدمات را به تولیدکنندگان کوچک کشاورزی ارائه می‌کنند؛ از جمله: دسترسی بهتر به بازارها، اطلاعات، ارتباطات، فناوری‌ها، اعتبار، آموزش و انبارها. همچنین، تعاونی‌های کشاورزی به‌عنوان یک نهاد جمعی به کشاورزان کوچک کمک می‌کنند تا به‌طور مشترک و یکپارچه با طرف‌های دیگر (خریداران محصولات، تولیدکنندگان نهاده‌های کشاورزی یا شرکت‌هایی که کشاورزی قراردادی را ارائه می‌دهند) مذاکره کنند؛ برای مثال، تعاونی‌های کشاورزی می‌توانند به خرده‌مالکان کمک کنند تا در تأمین ورودی و بازاریابی خروجی به صرفه‌جویی در مقیاس دست یابند؛ بنابراین هزینه‌های تولید آنها را کاهش می‌دهند و قدرت چانه‌زنی آنها را در بازار بهبود می‌بخشند (Rondot & Marie-Helene, 2001). نظریه‌های کلاسیک و نئوکلاسیک بر مزایای مستقیم و غیرمستقیم تعاونی‌ها برای جامعه محلی تأکید می‌کنند (Gertler, 2004; Banerjee et al., 1994; Spear, 2000). تعاونی‌ها برخلاف شرکت‌های تجاری در خدمت هدف‌های اجتماعی و زیست‌محیطی و مالی هستند (Bernard et al., 2013). بنابراین استدلال می‌شود که AC‌ها به‌طور بی‌نظیری بر معیشت خانوارهای فقیر، کشاورزان خرده‌مالک و جوامعی تأثیر می‌گذارد که به سیستم‌های کشاورزی سنتی با فناوری ضعیف، سرمایه کم، مؤسسه‌های ضعیف و زیرساخت‌های ضعیف وابسته هستند (The International Co-operative Alliance & The International Labour Organization, 2014). زیرا آنها ظرفیت افزایش تولید کشاورزی، درآمد، رفاه، امنیت غذایی و بهبود خدمات را با کمترین هزینه ممکن از طریق افزایش هم‌افزایی و صرفه‌جویی در مقیاس دارند (Zeweld et al., 2015). با این حال، باوجود مزایای بالقوه‌ای که تعاونی‌ها برای جوامع روستایی فقیر دارند (برای مثال، افزایش قدرت چانه‌زنی خرده‌مالکان در بازارهای ناقص، تسهیل دسترسی به بازارهای جدید، اجازه‌دادن به جوامع برای به اشتراک گذاشتن ریسک به‌طور جمعی) (میکائیکی و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۱۰۷)، مشخص نیست که آیا آنها می‌توانند افراد فقیر را خارج کنند یا خیر (Bernard et al., 2013). مطالعات نشان داده است که خانوارهای فقیر کمتر در تعاونی‌ها شرکت می‌کنند و در بیشتر موارد، تعاونی‌ها در مناطقی قرار دارند که دسترسی به بازارها بهتر از حد متوسط است (Bernard et al., 2013). درواقع، این نشان می‌دهد که تعاونی‌ها تمایل به حمایت از خانوارهای با رفاه بهتر دارند؛ یعنی آنهایی که تحصیلات بیشتری دارند و زمین بیشتری دارند (Adjin et al., 2020; Francesconi & Heerink, 2011). هدف تمامی کشورهای در حال توسعه دستیابی به اشتغال،

رفاه اجتماعی و توسعه پایدار برای برطرف کردن فقر و بیکاری و نیل به سعادت انسانی آن جوامع است؛ از این رو دولت‌ها با توجه به شرایط زمانی و مکانی موجود نظریه‌ها و الگوهای مختلفی از رشد و توسعه را در دستور کار خود قرار می‌دهند؛ بنابراین بسط و توسعه اشتغال مولد و کاهش بیکاری یکی از هدف‌های مهم تعاونی‌هاست؛ زیرا تعاونی‌ها با سرمایه‌گذاری موجب ایجاد اشتغال مولد می‌شوند. یکی از هدف‌های کلان توسعه در اغلب کشورها و از جمله کشور ما کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی است. در این راستا، تعاونی‌های تولید دامداری رهیافتی مناسب برای دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی و نیز تحقق عدالت اجتماعی هستند. طبق اصل ۴۴ قانون اساسی تعاونی در بین بخش‌های مختلف اقتصادی به عنوان یکی از ارکان مهم نظام اقتصادی کشور به فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصادی می‌پردازد؛ بنابراین تعاونی دامداری می‌تواند به ابزاری برای ایجاد انگیزه در توسعه اقتصاد روستایی تبدیل شود و به طبع در توسعه اقتصاد دامداری، کشاورزی و روستایی نقش بسزایی داشته باشد. با این اوصاف، مسئله اینجاست که محدودیت‌های متنوع و متعددی در راستای توسعه و موفقیت شرکت‌های تعاونی دامداری در روستا وجود دارد. استان کرمان به لحاظ اقتصادی وابستگی زیادی به کشاورزی و دامداری دارد. در این راستا، تعاونی‌ها به عنوان یک بخش مهم اقتصادی منطقه و کشور نقش مهمی در توسعه اقتصادی منطقه دارند که به دلیل گستردگی مشکلات اقتصادی و اجتماعی، سیاسی و اداری، فرهنگی، مدیریتی و محیطی اقتصادی توجه به تعاونی‌ها به عنوان راهکار کلیدی در حل معضلات اقتصادی اهمیت بسزایی دارد؛ بنابراین محققان در پژوهش حاضر به اولویت‌بندی عوامل تقویت‌کننده تعاونی‌های دامداری صنعتی و روستایی در استان کرمان پرداخته‌اند.

مبانی نظری پژوهش

استقرار تعاون با تشکیل و توسعه تدریجی شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی صورت می‌گیرد. شرکت تعاونی، سازمانی متشکل از افرادی است که برای بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضا و وصول به هدف مشترک و رفع نیازمندی‌های آنان با کار و کوشش جمعی، همکاری و اشتراک مساعی همگان و با رعایت اصول آزادی و تساوی حقوق و رأی تشکیل می‌شود. شرکت تعاونی برخلاف شرکت سهامی سازمانی است که افراد آن موقعیتی یکسان و برابر دارند و در تصمیم‌گیری‌ها سهیم‌اند. امتیاز شرکت‌های تعاونی بر شرکت‌های سهامی آن نیست که شرکت‌های تجاری به شیوه استبدادی و تعاونی‌ها به شیوه آزادی اداره می‌شوند، بلکه اصل تعاون در این است که کنترل اداره امور شرکت در مؤسسه‌های تجاری محدود به صاحبان سرمایه بوده و مؤسسه‌های تعاونی در دست کلیه اعضاست. صاحب سهم در شرکت‌های تعاونی صرف نظر از تعداد سهامی که دارد، فقط یک رأی دارد؛ در حالی که صاحب سهم در شرکت‌های غیرتعاونی برحسب مقدار سهام و نوع آن ممکن است صاحب چندین رأی باشد. نتیجه مهمی که از این روش حاصل می‌شود، آن است که در شرکت تعاونی یک فرد یا یک گروه کوچک به هیچ وجه نمی‌تواند بر مبنای تعداد سهامی که در اختیار دارد، کارهای شرکت را قبضه کند و کنترل آن را به دست گیرد (حسن‌زاده و همکاران، ۲۰۲۳).

تعاونی را می‌توان به عنوان انجمن خودمختار افراد ملحق‌شده معرفی کرد که افراد به صورت داوطلبانه برای ارضای نیازها و خواسته‌های مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود با شرکت مشترک و تحت کنترل دموکراتیک دورهم

جمع می‌شوند و به فعالیت می‌پردازند. وقتی یک تعاونی موفق می‌شود، فقط اعضای آن نیستند که سود می‌برند، منافع حاصل از فعالیت تعاونی به صورت موج‌وار به بخش‌های دیگر جامعه نیز می‌رسد؛ حتی به کسانی که عضو تعاونی نیستند. این تأثیر غیرمستقیم از دو جنبه اصلی اتفاق می‌افتد: ۱- **تحرک اقتصادی**: موفقیت تعاونی‌ها باعث افزایش درآمد و در نهایت، این افزایش درآمد برای جامعه خرج و منجر به افزایش اشتغال و توسعه زیرساخت‌ها می‌شود؛ ۲- **توسعه‌های اجتماعی**: تعاونی‌ها براساس همکاری و همبستگی بنا شده‌اند؛ بنابراین این روحیه همکاری فقط در داخل تعاونی نمی‌ماند و می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی بین افراد جامعه نیز کمک کند. مردم یاد می‌گیرند برای حل مشکلات مشترک باهم کار کنند. همچنین، برخی تعاونی‌ها علاوه بر فعالیت‌های اقتصادی ممکن است در ارائه خدمات اجتماعی مانند دسترسی به آب آشامیدنی سالم، برق یا حتی ساخت مدرسه و درمانگاه در جوامع روستایی مشارکت کنند. این خدمات زندگی همه ساکنان منطقه را بهبود می‌بخشد (عارفی و همکاران، ۱۴۰۲). **The International Co-operative Alliance & The International Labour Organization (2008)** تعاونی کشاورزی را شکل رسمی اقدام جمعی کشاورزان برای بازاریابی و فرآوری محصولات کشاورزی و یا خرید و تولید نهاده‌های کشاورزی تعریف می‌کند. هدف آنها افزایش تولید و درآمد اعضا با کمک به آنها برای دسترسی بهتر و پیوند به بازارهای ورودی و خروجی کشاورزی، تخصص در تولید، ارائه خدمات، تولید یا بازاریابی و یا همه آنهاست (Ogiamien et al., 2023). همچنین، بولند توضیح داد که تعاونی کشاورزی گرد هم آمدن کشاورزان است تا منابع خود را باهم تجمیع و از نظر تولید، بازاریابی و فروش به یکدیگر کمک کنند. تعاونی کشاورزی کشاورزان را قادر می‌کند تا کیفیت محصولات و خدمات را بهبود بخشند و ریسک را کاهش دهند. همچنین، تعاونی‌ها اعضای خود را از نظر اقتصادی و اجتماعی توانمند می‌کنند. این توانمندسازی با بهبود مشارکت آنها در فرآیندهای تصمیم‌گیری اتفاق می‌افتد. این امر به سهم خود فرصت‌های شغلی روستایی اضافی را ایجاد و از اقتصاد روستایی حمایت می‌کند و کشاورزان را قادر می‌کند تا در برابر شوک‌های اقتصادی و زیست‌محیطی مقاوم‌تر شوند (Boland, 2019). اولسون نظریه‌کنش جمعی را مطرح می‌کند و توضیح می‌دهد که چرا افراد برای حل مشکلات اجتماعی با تغییر تمرکز خود از منافع خود به منافع گروه با سایر اعضای همان گروه همکاری می‌کنند. بر اساس این تئوری، مشوق‌ها و هزینه‌هایی که باید هریک از اعضای یک گروه (در یک محیط تعاونی) متحمل شود، بر رفتار آن فرد تأثیر می‌گذارد. اگرچه هدف‌های مشترک و هزینه‌های مبادله در عمل، همیشه برای سازماندهی تعاونی‌ها ضروری است، تئوری ادعا می‌کند که این عوامل به تنهایی نمی‌توانند موفقیت کنش جمعی را به طور کامل، تعیین کند؛ زیرا افراد به طور طبیعی منافع و هزینه‌های پیوستن به یک گروه را متعادل می‌کنند؛ بنابراین این نظریه استدلال می‌کند که موفقیت یک سازمان (یک تعاونی) تا حد زیادی به ظرفیت آن برای برآورده کردن منافع اعضایش و به حداقل رساندن و یا تنظیم مشکل کسانی که به دنبال منفعت رایگان هستند، (این اغلب از اندازه روزافزون اعضا ناشی می‌شود) بستگی دارد (Olson, 1965). کشاورزانی که تصمیم گرفتند به تعاونی‌ها بپیوندند می‌توانند از طیف وسیعی از خدمات ارائه شده تعاونی‌ها از جمله دسترسی به نهاده‌های مهم کشاورزی، بازارها، اطلاعات و امکانات آموزشی بهره‌مند شوند. **محصول بهتر**: تعاونی‌ها می‌توانند با ارائه آموزش، دسترسی به بذر و کود مرغوب و مشاوره فنی به بهبود کیفیت و کمیت محصولات کشاورزان کمک کنند. **بازار بهتر**:

کشاورز برای دسترسی به بازارهای وسیع‌تر با قیمت‌های منصفانه‌تر و قدرت چانه‌زنی بیشتر به‌تنهایی قادر به دستیابی به آنها نیست. **فناوری بهتر:** تعاونی‌ها می‌توانند به معرفی و دسترسی کشاورزان به فناوری‌های نوین کشاورزی (ماشین‌آلات پیشرفته، سیستم‌های آبیاری نوین یا روش‌های کشت جدید) کمک کنند که بهره‌وری را افزایش می‌دهد. **فرآیندهای تصمیم‌گیری:** این به معنای مشارکت کشاورزان در تصمیم‌گیری‌های مربوط به تولید، بازاریابی و سایر امور تعاونی است که به آنها قدرت و کنترل بیشتری بر فعالیت‌های خود می‌دهد. این مشارکت دموکراتیک حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری را نیز تقویت می‌کند. **مالکیت امکانات مشترک:** اشاره به این دارد که کشاورزان (به‌عنوان اعضای تعاونی) به‌طور مشترک مالک و استفاده‌کننده از امکاناتی مانند انبارها، سردخانه‌ها، ماشین‌آلات بزرگ کشاورزی یا مراکز فرآوری هستند که خرید آنها به‌صورت فردی برای هر کشاورز ممکن نیست. **مکانیسم‌های نشر ریسک:** تعاونی‌ها با ایجاد صندوق‌های حمایتی به بیمه‌های گروه یا تنوع‌بخشی در فعالیت‌ها کمک می‌کنند تا ریسک‌های ناشی از خشکسالی، نوسان‌های قیمت یا آفات بین اعضا توزیع شود و بار آن به‌طور کامل بر دوش یک کشاورز خاص نیفتد (Ahmed & Mesfin, 2017). این خدمات به سهم خود می‌تواند هزینه‌های مبادله را کاهش دهد، صرفه‌جویی در مقیاس و کارایی فنی را افزایش دهد و رفتار تجاری‌سازی کشاورزان کوچک را بهبود بخشد (Abate et al., 2014). این خدمات در نهایت، تولید و بهره‌وری کشاورزی کشاورزان، درآمد و سود مزرعه، امنیت غذایی و دارایی‌ها را افزایش می‌دهند (Assefa, 2013; Debela et al., 2018).

پیشینه پژوهش

اگیامین و همکاران پژوهشی با عنوان «تعاونی کشاورزی و کاهش فقر روستایی در بین اعضا در ایالت اکتی نیجریه» انجام دادند. نتایج نشان داد که هرچه بازاریابی تعاونی قوی‌تر، دسترسی به اعتبار تعاونی بیشتر و عرضه نهاده‌های کشاورزی تعاونی بهتر باشد، سطح فقر در میان اعضا کمتر است (Ogiamien et al., 2023).

کینه پژوهشی با عنوان «تعاونی‌های کشاورزی و پذیرش فناوری‌های بهبودیافته در میان کشاورزان خرده‌پا در سیستم‌های کشاورزی مبتنی بر کائو در جنوب غربی نیجریه» انجام داد. نتایج نشان داد که متوسط سطح پذیرش فناوری‌های بهبودیافته در منطقه مطالعه شده ۳۷ درصد برآورد شد. همچنین، مشاهده شد که جنسیت، اندازه خانوار، اندازه مزرعه، نیروی کار استخدامی، بازدهی‌های ترویجی و عضویت در تعاونی کشاورزی به‌طور چشمگیری بر احتمال و شدت پذیرش فناوری‌های بهبودیافته در سیستم کشاورزی مبتنی بر کائو تأثیر می‌گذارد (Kehinde, 2021).

دونگ پژوهشی با عنوان «تحلیل مدل لجیت چندجمله‌ای از مشارکت کشاورزان در تعاونی‌های کشاورزی: شواهدی از ویتنام» انجام داد. نتایج نشان داد که کشاورزان زمانی که منابع مطلوب‌تری از جمله سطح تحصیلات عالی، اندازه زمین‌های کشاورزی، دسترسی به اعتبار، سرمایه اجتماعی، دسترسی به توسعه و محدودیت‌های بازار را داشته باشند، تمایل بیشتری به مشارکت در تعاونی‌های کشاورزی دارند. همچنین، کشاورزان تعاونی‌ها را به‌عنوان نهادهایی می‌دانند که می‌توانند به آنها کمک کنند تا خطرهای تولید و بازاریابی را کاهش و در نهایت، شانس خود را برای گسترش عملیات تجاری خود افزایش دهند (Dung, 2020).

میشرا و همکاران پژوهشی با عنوان «کشاورزی قراردادی تعاونی‌ها و اندازه مزرعه: مورد تولیدکنندگان گوجه‌فرنگی در نپال» انجام دادند. محققان در این مطالعه تعاونی‌ها، کشاورزی قراردادی و اندازه مزرعه تولیدکنندگان گوجه‌فرنگی در نپال را بررسی کردند. همچنین، محققان تأثیر کشاورزی قراردادی (CF) را با تعاونی‌ها در گوجه‌فرنگی بر اشتغال و عملکرد اقتصادی خرده‌مالک‌ها در یک کشور در حال توسعه کم‌درآمد بررسی کردند. کشاورزی قراردادی بر اشتغال تأثیر منفی دارد؛ با این حال کشاورزی قراردادی با تعاونی‌ها تأثیر مثبت و معناداری بر سود و بازده دارد. مشاهده شد که مزرعه‌های کوچک (≥ 0.51 هکتار) با قرارداد، تمایل به افزایش سود و عملکرد در هکتار را دارد؛ با این حال مزارع بزرگ‌تر نیروی کار کمتری را نسبت به مساحت زمین (در هر هکتار) به کار می‌گیرند. این می‌تواند به معنای استفاده بیشتر از ماشین‌آلات یا بهره‌وری بالاتر در مزارع بزرگ باشد که نیاز به نیروی کار انسانی کمتری دارند (Mishra et al., 2018).

خسروجردی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های عشایری استان فارس» انجام دادند. نتایج نشان داد که هارتباط میان سازه‌های اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و مدیریتی درون‌سازمانی و سازه‌های اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، سیاست‌گذاری و آموزشی برون‌سازمانی با موفقیت تعاونی‌های عشایری مثبت و معنادار بود. علاوه بر این، از میان عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های عشایری عوامل اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، مدیریتی و آموزشی درون‌سازمانی به ترتیب بیشترین سهم را و در مقابل، عوامل اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و سیاست‌گذاری برون‌سازمانی سهم اندکی را در موفقیت تعاونی‌های مزبور داشتند.

زینلی و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر توسعه تعاونی‌های دامداری روستایی در شهرستان اسلام‌آباد غرب» انجام دادند. نتایج نشان داد که این شرکت‌ها در حال حاضر فعالیت بسیار کمی در راستای رفع و حل مشکلات دامداران دارند و از هدف‌های اصلی خود که کمک به اعضاست، فاصله زیادی گرفته‌اند و نتوانسته‌اند رضایت و اعتماد اعضا را برای همکاری و مشارکت لازم جلب کنند. هرچند بیشتر پاسخ‌دهندگان اظهار داشته‌اند که این تعاونی‌ها در مناطق روستایی لازم است، به لحاظ خدماتی همچون تأمین خوراک دام و نهاده‌های لازم دامداران و نیز درباره اعتبارها و تسهیلات لازم برای هدایت سرمایه‌گذاری‌ها در تولید فراورده‌های دامی اعضا بسیار ضعیف عمل کرده‌اند که بخش‌های اقتصادی و سیاسی و اداری با بیشترین ضریب و بخش اجتماعی و فرهنگی با پایین‌ترین ضریب نشان‌دهنده آنست که اعضا رضایت چندانی از برنامه‌های شرکت‌های تعاونی روستایی دامداران ندارند.

میکانیک و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان «بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی فعالیت در شرکت‌های تعاونی دامداری بر خانوارهای عضو: مطالعه موردی: بخش سروالایت شهرستان نیشابور» انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که عضویت در تعاونی‌های دامداری در ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، بهبود وضعیت اجتماعی و رفاهی روستاییان تأثیری نداشته و در این منطقه باعث توسعه روستایی نشده است.

مجردی و همکاران (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامپروری در شهرستان خداآبند» انجام دادند. نتایج نشان داد که عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌ها در قالب ۸ عامل هماهنگی-آموزشی، حرفه‌ای، اقتصادی، حمایتی، سازمانی، اجتماعی، ارتباطی و رسانه‌ای و بازاریابی قابل تفکیک است. این عوامل در مجموع ۶۸/۳۳ درصد از تغییرات واریانس متغیر موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند.

سلیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی دامپروری: مطالعه موردی: استان آذربایجان شرقی» انجام دادند. نتایج نشان داد که سطح تحصیلات و تجربه، مدیریت و منابع مالی، ساختار سازمانی و کارکرد اعضا مهم‌ترین عامل‌ها در موفقیت این شرکت‌ها بوده است؛ به گونه‌ای که نزدیک به ۸۹٪ از واریانس تبیین شده است. از طرفی، کمبود تخصص و آگاهی، ضعف ساختاری و سرمایه اجتماعی - مالی، مسئولیت‌پذیر نبودن و همکاری مهم‌ترین عامل‌ها در موفق نبودن این شرکت‌ها بوده است؛ به گونه‌ای نزدیک به ۸۴٪ از واریانس تبیین شده است.

از بررسی مطالعات گذشته نظیر موارد ذکر شده می‌توان دریافت که عوامل اثرگذار بر موفقیت و ایجاد تحول در شرکت‌های تعاونی دامداری تابع شرایط فرانا حیه‌ای (اعم از قوانین و رویکردهای کلان حاکم بر سرزمین) و ویژگی‌های ناحیه استقرار تعاونی‌ها (اعم خصوصیات نیروی انسانی و غیره) است. در استان کرمان این عوامل تاکنون بررسی نشده است و این خود می‌تواند یک شکاف علمی و راهبردی برای توسعه شرکت‌های تعاونی دامداری در کشور باشد؛ بنابراین پژوهش حاضر کارکردی علمی و راهبردی برای مدیریت و برنامه‌ریزی سرزمین دارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی بوده و از نظر ماهیت و روش توصیفی - تحلیلی و همبستگی است. در این مطالعه برای جمع‌آوری اطلاعات از مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایش میدانی (پرسشنامه) در محدوده مطالعه شده استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۴۷ واحد شرکت تعاونی دامداری‌های صنعتی، نیمه‌صنعتی و روستایی در استان کرمان است که به دلیل جامعه کم از روش تمام شمارشی استفاده شد. پرسشنامه مدنظر ۵ متغیر و ۲۶ گویه دارد که در **جدول (۱)** هویت گویه‌های مربوط به هر عامل آورده شده است. پایایی سؤال‌ها با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمده است. به طور کلی، روش‌ها و فن‌های آماری که در این مطالعه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده نرم‌افزار SPSS که به شرح زیر است:

الف) استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای بررسی وضعیت نرمال بودن داده‌ها؛

ب) استفاده از تحلیل آمار توصیفی برای اولویت‌بندی متغیرهای تقویت‌کننده تعاونی‌های دامداران؛

ج) استفاده از آزمون رتبه‌ای فریدمن برای اولویت‌بندی عوامل تقویت‌کننده تعاونی‌های دامداران.

در این بخش ۵ عامل براساس پیشینه پژوهش و پیش‌نظر سنجی شناسایی شد که عبارت است از: اقتصادی، شخصیت، فرهنگی - اجتماعی، مدیریت، آموزش.

جدول ۱: عامل‌ها و معیارهای آنها
Table 1: Factors and their criteria

عامل	معیار
محیط اقتصادی	میزان ارتباط مناسب بین تولید و بازاریابی
	میزان مشارکت اقتصادی اعضا در تعاونی‌ها
	میزان مناسب بازاریابی محصولات کشاورزی
	میزان بهره‌مندی از اعتبارها و تسهیلات دولتی برای تعاونی‌ها
	اهمیت سرمایه‌گذاری بلندمدت در تعاونی‌ها
شخصیت	میزان علاقه به تولید محصولات
	میزان انعطاف‌پذیری در کار
	توانایی اعضا در ریسک‌پذیری کمک به تعاونی
	انگیزه فعالیت در تولید محصولات دامی
	میزان ابتکار و نوآوری اعضای شرکت تعاونی
فرهنگی - اجتماعی	میزان آشنایی اعضا با اصول تعاون
	میزان مشارکت فعال اعضا در تعاونی‌ها
	میزان توجه به نظرهای اعضا در تعاونی‌های دامداری
	میزان اعتقاد اعضا به فلسفه تعاون در تعاونی دامداری
	سطح همکاری بین اعضا
	میزان ارتباط با سایر تعاونی‌ها
مدیریت	تأثیر پاسخ مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی
	سطح اختیارهای مدیرعامل در شرکت
	میزان ارتباط با سایر تعاونی‌ها
	تأثیر پاسخ مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی
	سطح اختیارهای مدیرعامل در شرکت
	تأثیر مهارت و تخصص مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره در شرکت
	تأثیر تجربه قبلی مدیرعامل در پیشبرد هدف‌های شرکت
آموزش	میزان بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی
	تأثیر آموزش مدیرعامل در شرکت
	اطلاعات درباره فناوری و نوآوری جدید

منبع: پیشینه پژوهش و پیش‌نظرسنجی

یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل

ویژگی‌های جمعیت‌شناسی آزمودنی‌ها به لحاظ متغیر سن در حدود ۴۳ درصد پاسخ‌دهندگان در رده سنی ۴۰ تا ۵۰ قرار دارند و به لحاظ تحصیلات ۵۹ درصد از آنان مدرک لیسانس و فوق لیسانس دارند. با توجه به **جدول (۲)** میانگین مدیریت برابر با ۴/۲۸ بیشترین و کمترین میانگین به ترتیب مربوط به شاخص آموزش ۴/۰۸ و شاخص محیط اقتصادی ۴/۱۸ بوده است.

جدول ۲: آمار توصیفی عوامل مؤثر بر تقویت دامداری

Table 2: Descriptive statistics of factors affecting livestock strengthening

عوامل	میانگین	انحراف معیار	میان	مد
محیط اقتصادی	۴/۱۸	۰/۳۷	۴/۱۳	۴
شخصیت	۴/۲۵	۰/۲۸	۴/۲۶	۴/۲۶
فرهنگی-اجتماعی	۴/۱۹	۰/۳۷	۴/۱۵	۴
مدیریت	۴/۲۸	۰/۳۵	۴/۱۱	۴
آموزش	۴/۰۸	۰/۳۳	۴/۰۵	۴

منبع: یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر برای انجام دادن آزمون نرمالیتی از روش کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. در این مطالعه با توجه به داده‌های عددی متغیرهای اصلی پژوهش توزیع نرمال نداشت و در تمامی متغیرها مقدار سطح معناداری محاسبه شده از مقدار ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بنابراین فرضیه نرمال بودن داده‌ها تأیید نشده است و داده‌ها از توزیع غیرنرمال پیروی کردند (جدول ۳).

جدول ۳: نتایج مربوط به آزمون نرمالیتی متغیرهای پژوهش

Table 3: Results of the normality test of research variables

کولموگروف-اسمیرنوف			
متغیرهای پژوهش	آماره آزمون	تعداد	سطح معناداری
محیط اقتصادی	۰/۱۲۵	۴۷	۰/۰۰۰
شخصیت	۰/۱۰۱	۴۷	۰/۰۰۰
فرهنگی-اجتماعی	۰/۰۸۳	۴۷	۰/۰۰۳
مدیریت	۰/۱۴۵	۴۷	۰/۰۰۰
آموزش	۰/۱۲۷	۴۷	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

بعد از آزمون نرمالیتی به اولویت‌بندی عوامل تقویت‌کننده تعاونی‌های دامداری با روش فریدمن پرداخته شد؛ اما قبل از آن برای هریک از این عوامل اصلی فاکتورهای ریزتر و جزئی‌تر مربوط به آن عامل اولویت‌بندی شد که نتایج در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴: اولویت‌بندی هریک از فاکتورهای محیط اقتصادی با آزمون فریدمن

Table 4: Prioritization of each economic environment factor using the Friedman test

رتبه	میانگین رتبه	فاکتورهای محیط اقتصادی
۱	۳/۷۳	میزان بهره‌مندی از اعتبارها و تسهیلات دولتی برای تعاونی‌ها
۲	۳/۵۵	میزان مناسب بازاریابی محصولات کشاورزی
۳	۲/۹۷	میزان ارتباط مناسب بین تولید و بازاریابی
۴	۲/۸۲	میزان مشارکت اقتصادی اعضا در تعاونی‌ها
۵	۱/۹۳	اهمیت سرمایه‌گذاری بلندمدت در تعاونی‌ها
۴	X2=۳۳/۷۸	Sig=۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در **جدول (۴)** مشاهده می‌شود، میانگین رتبه‌ای فاکتورهای محیط اقتصادی، نقش میزان بهره‌مندی از اعتبارها و تسهیلات دولتی برای تعاونی‌ها با میانگین رتبه‌ای $3/73$ بیشترین و مؤثرترین فاکتور مهم در محیط اقتصادی تعاونی‌های دامداران استان کرمان و اهمیت سرمایه‌گذاری بلندمدت در تعاونی‌ها با میانگین رتبه‌ای $1/93$ کمترین فاکتور مهم در محیط اقتصادی تعاونی‌های دامداران استان کرمان را دارد. با توجه به **جدول (۳)** می‌توان گفت که در سطح اطمینان ۹۹ درصد فاکتورهای مرتبط با محیط اقتصادی رتبه‌های یکسانی ندارد.

جدول ۵: اولویت‌بندی هریک از فاکتورهای شخصیت با آزمون فریدمن

Table 5: Prioritization of each personality factor using the Friedman test

رتبه	میانگین رتبه	فاکتورهای شخصیت
۱	۳/۷۰	انگیزه فعالیت در تولید محصولات دامی
۲	۲/۵۳	میزان ابتکار و نوآوری اعضای شرکت تعاونی
۳	۳/۴۸	میزان علاقه به تولید محصولات
۴	۳/۲۵	توانایی اعضا در ریسک‌پذیری کمک به تعاونی
۵	۳/۰۳	میزان انعطاف‌پذیری در کار
۴	$X^2=21/54$	Sig=۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در **جدول (۵)** مشاهده می‌شود، میانگین رتبه‌ای فاکتورهای شخصیت، نقش انگیزه فعالیت در تولید محصولات دامی با میانگین رتبه‌ای $3/70$ بیشترین و مؤثرترین فاکتور مهم در متغیر شخصیت در تعاونی‌های دامداران استان کرمان و میزان انعطاف‌پذیری در کار تعاونی‌ها با میانگین رتبه‌ای $3/03$ کمترین فاکتور در بین فاکتورهای شخصیت است. با توجه به **جدول (۵)** می‌توان گفت که در سطح اطمینان ۹۹ درصد فاکتورهای مرتبط با شخصیت رتبه‌های یکسانی ندارد.

جدول ۶: اولویت‌بندی هریک از فاکتورهای فرهنگی-اجتماعی با آزمون فریدمن

Table 6: Prioritization of each socio-cultural factor using the Friedman test

رتبه	میانگین رتبه	فاکتورهای فرهنگی-اجتماعی
۱	۴/۸۵	میزان اعتقاد اعضا به فلسفه تعاون در تعاونی دامداری
۲	۳/۸۳	میزان ارتباط با سایر تعاونی‌ها
۳	۳/۷۳	سطح همکاری بین اعضا
۴	۳/۴۲	میزان مشارکت فعال اعضا در تعاونی‌ها
۵	۲/۹۵	میزان آشنایی اعضا با اصول تعاون
۶	۲/۷۲	میزان توجه به نظرهای اعضا در تعاونی‌های دامداری
۵	$X^2=27/48$	Sig=۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در **جدول (۶)** مشاهده می‌شود، میانگین رتبه‌ای فاکتورهای فرهنگی-اجتماعی، نقش میزان اعتقاد اعضا به فلسفه تعاون در تعاونی دامداری با میانگین رتبه‌ای ۴/۸۵ بیشترین و مؤثرترین فاکتور مهم در متغیر فرهنگی-اجتماعی در تعاونی‌های دامداران استان کرمان و میزان توجه به نظرهای اعضا در تعاونی‌های دامداری با میانگین رتبه‌ای ۲/۷۲ کمترین فاکتور را در بین فاکتورهای فرهنگی-اجتماعی دارد؛ بنابراین می‌توان گفت که در سطح اطمینان ۹۹ درصد شاخص‌های مرتبط با فرهنگی-اجتماعی رتبه‌های یکسانی ندارد.

جدول ۷: اولویت‌بندی هریک از فاکتورهای مدیریت با آزمون فریدمن

Table 7: Prioritization of each management factor using the Friedman test

رتبه	میانگین رتبه	فاکتورهای مدیریت
۱	۴/۹۸	تأثیر تجربه قبلی مدیرعامل در پیشبرد هدف‌های شرکت
۲	۴/۶۵	تأثیر مهارت و تخصص مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره در شرکت
۳	۳/۹۰	سطح اختیارهای مدیرعامل در شرکت
۴	۳/۷۰	میزان ارتباط با سایر تعاونی‌ها
۵	۳/۶۸	تأثیر پاسخ مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی
۶	۳/۶۲	سطح اختیارهای مدیرعامل در شرکت
۷	۳/۴۷	تأثیر پاسخ مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی
۶	$X^2=۲۶/۳۹$	$Sig=۰/۰۰۰$

منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در **جدول (۷)** مشاهده می‌شود، میانگین رتبه‌ای فاکتورهای مدیریت، نقش تأثیر تجربه قبلی مدیرعامل در پیشبرد هدف‌های شرکت با میانگین رتبه‌ای ۴/۹۸ بیشترین و مؤثرترین فاکتور مهم در متغیر مدیریت در تعاونی‌های دامداران استان کرمان و میزان تأثیر پاسخ مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی با میانگین رتبه‌ای ۳/۴۷ کمترین فاکتور را در بین شاخص‌های مدیریت دارد؛ بنابراین می‌توان گفت که در سطح اطمینان ۹۹ درصد فاکتورهای مرتبط با مدیریت رتبه‌های یکسانی ندارد.

جدول ۸: اولویت‌بندی هریک از فاکتورهای آموزش با آزمون فریدمن

Table 8: Prioritization of each of the education factors using the Friedman test

رتبه	میانگین رتبه	فاکتورهای آموزش
۱	۲/۳۲	میزان بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی
۲	۱/۸۷	اطلاعات درباره فناوری و نوآوری جدید
۳	۱/۸۲	تأثیر آموزش مدیرعامل در شرکت
۲	$X^2=۸/۴۰$	$Sig=۰/۰۱$

منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در **جدول (۸)** مشاهده می‌شود، میانگین رتبه‌ای فاکتورهای مدیریت، نقش میزان بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی با میانگین رتبه‌ای ۲/۳۲ بیشترین و مؤثرترین فاکتور مهم در متغیر مدیریت در تعاونی‌های دامداران استان کرمان و

میزان تأثیر آموزش مدیرعامل در شرکت با میانگین رتبه‌ای ۱/۸۲ کمترین شاخص را در بین فاکتورهای آموزش دارد. با توجه به **جدول (۸)** می‌توان گفت که در سطح اطمینان ۹۹ درصد فاکتورهای مرتبط با آموزش رتبه‌های یکسانی ندارد.

جدول ۹: اولویت‌بندی هریک از عوامل اصلی تقویت تعاونی‌های دامداری با آزمون فریدمن

Table 9: Prioritization of each of the factors differentiating livestock cooperatives using the Friedman test

رتبه	میانگین رتبه	تقویت تعاونی‌های دامداری
۱	۴/۷۳	مدیریت
۲	۳/۵۰	محیط اقتصادی
۲	۳/۵۰	فرهنگی-اجتماعی
۳	۲/۲۷	شخصیت
۴	۱/۰۰	آموزش
۴	$X^2=97/97$	Sig=۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج اولویت‌بندی عوامل تقویت تعاونی‌های دامداری در **جدول (۹)** از بین میانگین رتبه‌ای عوامل تقویت تعاونی‌های دامداری (متغیرهای محیط اقتصادی، شخصیت، فرهنگی-اجتماعی، مدیریت، آموزش) متغیر مدیریت با میانگین رتبه‌ای ۴/۷۳ مؤثرترین و متغیر آموزش با میانگین رتبه‌ای ۱/۰۰ کم‌اثرترین عامل را در بین عوامل تقویت تعاونی‌های دامداری دارد. یافته‌های حاصل از آزمون فریدمن نشان داد که اولویت‌بندی عوامل تقویت تعاونی‌های دامداری (متغیرهای محیط اقتصادی، شخصیت، فرهنگی-اجتماعی، مدیریت، آموزش) در منطقه مطالعه‌شده رتبه و اهمیت یکسانی ندارد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مطالعه و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر تقویت تعاونی‌های دامداری صنعتی و روستایی در استان کرمان انجام شده است. با توجه به اهمیت بخش کشاورزی و دامپروری در اقتصاد منطقه و نقش تعاونی‌ها به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر عملکرد و تقویت این نهادها اهمیت ویژه‌ای دارد. با توجه به نتایج پژوهش مشاهده شد که مدیریت بیشترین نقش را در تقویت تعاونی‌های دامداری دارد. سوسوانگ بیان کرد که مدیریت مناسب افراد عامل کلیدی در تقویت تعاونی‌ها است (Suskswang, 1990). آدرین و گرین نیز در پژوهش خود بیان کردند که توانایی مدیران و رابطه بین اعضا و مدیران در تقویت تعاونی‌ها اهمیت زیادی دارد (Adrian & Green, 2021). محیط اقتصادی به عنوان دومین عامل می‌تواند در موفقیت تعاونی‌ها نقش مؤثری داشته باشد؛ چون تعاونی‌ها با محدودیت منابع مالی روبه‌رو هستند. وجود یک محیط اقتصادی مناسب (شامل محیط اقتصاد کلان، سیاست پولی، دسترسی تعاونی‌های کوچک و متوسط به تأمین مالی داخلی و خارجی) نقش مهمی در شکل‌دهی و موفقیت تعاونی‌های دامداری ایفا می‌کند (Hvittirri kvvá & Krr, 2019 ; Suvittawat, 2019).

(2019). در کنار یک محیط اقتصادی مناسب دسترسی به منابع مالی و اعتبارهای کافی نیز برای بقا و رشد تعاونی‌ها حیاتی است. همچنین، افزایش حمایت‌های مالی دولت و اعتبارات مؤسسه‌های مالی تأثیر فراوانی در موفقیت این تعاونی‌ها دارد. نایر و مولاکاتو در مطالعه خود نقش دولت و شرایط اقتصادی را در پیشرفت تعاونی‌ها تأیید کردند (Nair & Moolakkattu, 2015). بودجه دولت و توانایی اقتصادی دولت می‌تواند باعث افزایش توانایی تعاونی‌ها برای کاهش فقر و ایجاد اشتغال در جوامع شود. لال تزریق مالی محدود را تأیید و بیان کرد که تزریق مالی به‌عنوان موانعی برای موفقیت تعاونی‌هاست (Lal, 2018). سومین عامل مهم عامل فرهنگی و اجتماعی است که در تقویت تعاونی‌های دامداری نقش دارد؛ مانند نگرش اعضا به تعاونی، ارتباط و مشارکت اعضا و اعتماد اجتماعی که از مهم‌ترین عوامل تقویت تعاونی‌هاست. استربرگ و نیلسون تأیید کردند که تعهد اعضا به کار گروهی در بلندمدت، نگرش اعضا به تعهد تعاونی و احساس احترام و اعتماد متقابل بین اعضا و مدیران سبب تقویت تعاونی‌ها می‌شود (Österberg & Nilsson, 2009). در راستای نتایج پژوهش حاضر می‌توان گفت:

- درباره نقش محیط اقتصادی در تقویت تعاونی‌های دامداری می‌توان گفت از آنجا که کمبود منابع مالی و سخت‌گیری مؤسسه‌های مالی و بانک‌ها در پرداخت اعتبارها از مشکلات تعاونی‌های دامداری است، پیشنهاد می‌شود که آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های دست‌وپاگیر بانکی برطرف شود تا برای تعاونی‌ها دسترسی آسان به اعتبارها و تسهیلات بانکی فراهم شود.

- بر ضرورت توجه بیشتر و برنامه‌ریزی‌های مناسب‌تر برای ارتقای عوامل فرهنگی - اجتماعی همچون افزایش اعتقاد و باور اعضا به فلسفه تعاون برای روحیه همکاری بیشتر و افزایش مشارکت اعضا تأکید شود که این عوامل در گروه‌های هدف (در مدرسه‌ها با دانش‌آموزان، در دانشگاه‌ها با دانشجویان و دانش‌آموختگان، در جامعه به‌کمک اعضای تعاونی‌های تولیدی، افراد جویای کار و افراد داوطلب تأسیس تعاونی) باید جدی‌تر بررسی شود.

- از دیگر مشکلاتی که تعاونی‌ها دچار آن هستند، مدیریت ناکارآمد است. مهارت و تجربه مدیران تعاونی موجب شود تعاونی با مدیریتشان سرمایه بیشتری جذب کند و عملکرد مطلوب‌تری داشته باشد و از این طریق سبب تقویت تعاونی‌ها شود. همچنین، پیشنهاد می‌شود که قبل از اعطای مجوز به فرد متقاضی و هیئت‌مدیره باید آنها کلاس‌های آموزشی را گذرانده باشند و بعد از اتمام کلاس‌ها آزمون کتبی گرفته شود تا افراد به مطالب درحوزه تعاونی‌ها اشراف لازم را داشته باشند.

منابع

حسن‌زاده، کامبیز، چوپچیان، شهلا، کرمی دهکردی، اسماعیل، و مؤمن‌پور، یادگار (۱۴۰۲). نقش شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در بهبود رفاه خانوارهای روستایی در شهرستان میاندوآب. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۲ (۴۵)،

۲۴-۱. <http://dx.doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.318707.1753>

خسروجردی، مدینه، نوری‌پور، مهدی، و صالحی، سعید (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های عشایری استان فارس. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۱ (۴۴)، ۱۲۹-۱۰۹.

<http://dx.doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.357008.1796>

زینلی، علی اشرف، عزمی، آئیژ، و مرادی، امیدعلی (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر توسعه تعاونی‌های دامداری روستایی در شهرستان اسلام‌آباد غرب. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۹(۳۲)، ۱-۲۲.

<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3539-fa.html>

سلیم‌زاده، پریسا، کلانتری، خلیل، و مطیعی، ناصر (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی دامپروری (مطالعه موردی: استان آذربایجان شرقی). *تعاون و کشاورزی*، ۲۳(۱۰)، ۱۱۷-۱۳۳.

<https://ensani.ir/fa/tag/290884>

عارفی، مرتضی، کیخا، عالمه، و قاسمی، محمد (۱۴۰۲). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توانمندسازی تعاونی‌ها. *تعاون و کشاورزی*، ۱۲(۴۵)، ۱۳۴-۱۴۷.

<https://doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.378147.1814>

مجردی، غلامرضا، شاهقلیان، زینب، و یعقوبی، جعفر (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامپروری در شهرستان خدابنده. *تعاون و کشاورزی*، ۵(۳۱۳)، ۱۰۳-۱۲۷.

<https://ensani.ir/fa/article/465179>

میکانیک، جواد، میرحسینی، نجمه‌سادات، و فال سلیمان، محمود (۱۳۹۳). بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی فعالیت در شرکت‌های تعاونی دامداری بر خانوارهای عضو: مطالعه موردی: بخش سروالیت شهرستان نیشابور.

https://sppl.ui.ac.ir/article_16018.html ۱۲۸-۱۰۵، (۴)، ۱۲۸-۱۰۵.

References

- Abate, G. T., Francesconi, G. N., & Getnet, K. (2014). Impact of agricultural cooperatives on smallholder farmers' income: Evidence from Ethiopia. *Annals of Public & Cooperative Economics*, 85(2), 257-286. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2225791>
- Adjin, K. C., Goundan, A., Henning, C. H. C. A., & Sarr, S. (2020). *Estimating the impact of agricultural cooperatives in senegal: Propensity score matching and endogenous switching regression analysis* (No WP2020-10). University of Kiel, Department of agricultural economics. <http://hdl.handle.net/10419/235900>
- Adrian, J. L., & Green, T. W. (2001). agricultural cooperative managers and the business environment. *Journal of Agribusiness, Agricultural Economics Association of Georgia*, 19(1), 1-17. <http://dx.doi.org/10.22004/ag.econ.14685>
- Ahmed, M. H., & Mesfin, H. M. (2017). The impact of agricultural cooperatives membership on the well-being of smallholder farmers: Empirical evidence from eastern Ethiopia. *Agricultural and Food Economics*, 5(1), 6. <https://doi.org/10.1186/s40100-017-0075-z>
- Arefi, M., Kikha A., & Ghasemi, M.O. (2023). Identification and prioritization of factors affecting the empowerment of cooperatives. *Quarterly Journal of Cooperation and Agriculture*, 12(45), 134-147. <https://doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.378147.1814> [In Persian].
- Assefa, B. (2013). *Contribution of agricultural cooperatives to food security and rural development in Ethiopia: A case study of a cooperative at sire district arsi zone oromia national regional state*. Indira gandhi national open university. <http://hdl.handle.net/123456789/2942>
- Beerjee, A. V., Bsslyy, T., & Gii eeeee eT. (2004). The impact of agricultural cooperatives on the well-being of smallholder farmers: Empirical evidence from eastern Ethiopia. *The Quarterly Journal of Economics*, 109(2), 491-515. <https://doi.org/10.2307/2118471>
- Bernard, T., Gashaw, T. A., & Lemma, S. (2013). *Agricultural cooperatives in Ethiopia: Results of the 2012 ATA baseline survey*. International food policy research institute. <https://hdl.handle.net/10568/153534>
- Boland, M.A. (2019). Governance in agricultural cooperatives. *Journal of Western Agricultural Economics Association*, 17(2), 42-51. <http://dx.doi.org/10.22004/ag.econ.298052>

- Debela, M., Diriba, S., & Bekele, H. (2018). Impact of cooperatives membership on economy in tttt rrrn Ormmi: Tee aae ff rrr mnyya ggrilll trr ll frmr'' eeeee ttive iii nn (Hffuu). *Annals of Public & Cooperative Economics*, 89(2), 361–376. <https://doi.org/10.1111/apce.12175>
- Dung, L. T. (2020). A mll timmll lggit mllll aaalyiis ff frmr'' rrr tiii ttt inn in ggrilll trr ll cooperatives: Evidence from Vietnam. *Applied Economics Journal*, 27(1), 1–22. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AEJ/article/view/223987>
- FAO. (2013). *Agricultural cooperative: Key to feeding the world*. <https://www.fao.org/3/az877e/az877e.pdf>
- Francesconi, G. N., & Heerink, N. (2011). Ethiopian agricultural cooperatives in an era of global commodity exchange: Does organisational form matter?. *Journal of African Economies*, 20(1), 153–177. <https://doi.org/10.1093/jae/ejq036>
- Gertler, M. E. (2004). Synergy and strategic advantage: Cooperatives and sustainable development. *Journal of Cooperatives*, 18(2), 1–15. <https://doi.org/10.22004/AG.ECON>
- Hassanzadeh, C., Chobchian, Sh., Karmi Dehkordi, I., & Momenpour, Y. (2023) The role of rural production cooperative companies in improving the welfare of rural households in Miandoab city. *Cooperative and Agriculture Quarterly*, 12(45), 1–23. <http://dx.doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.318707.1753> [In Persian].
- Hvrrrii kvv,, K,, & Krr,,, ,, (9999)9 ll cctdd rikks rrr eeivdd yy ssss slt tdd to sstii llll e entrepreneurship in case of engagement into cluster cooperation. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(4), 1680–1693. [http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(9\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(9))
- Kehinde, A.D. (2021) Agricultural cooperatives and improved technologies adoption among smallholder farmers in Cocoa -Based farming systems of southwestern nigeria. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 11(3), 467–483. <https://oiccpres.com/ijamad/article/view/6598>
- Khosrowjerdi, M., Nooripour, M., & Salehi, S. (2022) Investigating factors affecting the success of nomadic cooperatives in Fars province. *Cooperative and Agriculture Quarterly*, 11(44), 109–129. <http://dx.doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.357008.1796> [In Persian].
- Lal, T. (2018). Impact of financial inclusion on poverty alleviation through cooperative banks. *International Journal of Social Economics*, 45(5), 808–828. <https://doi.org/10.1108/IJSE-05-2017-0194>
- Mikaniki, J., Mirhosseini, N. S., & Fall Soleiman, M. (2014). Examining the economic and social effects of participation in livestock cooperative companies on member households: A case study of the Sarvelayat region in Nishapur county. *Spatial Planning*, 4(4), 105–128. https://sppl.ui.ac.ir/article_16018.html [In Persian].
- ii rrr ,, A. K,, Kmmr, A,, Jiii , .. K,, & D'zzzz ,, A. (8888)8 Cooperatives contract farming and farm size: The case of tomato producers in Nepal. *Agribusiness*, 34(4), 865–886. <https://doi.org/10.1002/agr.21563>
- Mojaradi, G. R., Shahgholian, Z., & Yaghoubi, J. (2013). Investigating the factors influencing the success of livestock cooperatives in Khodabandeh County. *Cooperation and Agriculture*, 5(313), 103–127. <https://ensani.ir/fa/article/465179> [In Persian].
- Nair, N.V., & Moolakkattu, J.S. (2015). Why do women's coop[In Persian]erative societies languish? A study of selected societies in Kottayam Kerala. *Asian Journal of Women's Studies*, 21(2), 105–125. <https://doi.org/10.1080/12259276.2015.1062262>
- Ogiamien, F.O., Emejulu, G.A., Ojiagu, C.N. (2023). Agricultural cooperative and rural poverty reduction among members in Ekiti State Nigeria. *Research Journal of Agricultural Economics and Development*, 2(1), 30–48. <https://doi.org/10.52589/RJAED1HTXXAS9>
- Olson, M. (1965). *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups* (21. printing). Harvard Univ Press. <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674537514>
- Österberg, P., & Nilsson, J. (2009). Members perception of their participation in the governance of cooperatives: The key to trust and commitment in agricultural cooperatives. *Agribusiness*, 25(2), 181–197. <https://doi.org/10.1002/agr.20200>

- Rondot, P., & Marie-Helene, C. (2001). *Agricultural producer organizations: Their contribution to rural capacity building and poverty reduction*. World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/111471468740104722/pdf/multi0page.pdf>
- Salimzadeh, P., Kalantari, K., & Motiei, N. (2012). Factors influencing the success of livestock cooperative companies: A case study of east Azerbaijan province. *Cooperation and Agriculture*, 23(10), 117-133. <https://ensani.ir/fa/tag/290884> [In Persian].
- Spear, R. (2000). The co-operative advantage. *Annals of Public & Cooperative Economics*, 71(4), 507–523. <https://doi.org/10.1111/1467-8292.00151>
- Suskswang, O. (1990). *Dynamics of cooperative development*. Available at: www.systemdynamics.org/conferences/1990/proceed/pdfs/suska1102.pdf
- Suvittawat, A. (2019). Passions and enthusiasm of small and medium enterprises (SMEs): A case study of Nakorn Ratchasima province Thailand. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(3), 1169-1179. [http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.3\(22\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.3(22))
- The International Co-operative Alliance & The International Labour Organization. (2014). *Cooperatives and the sustainable development goals: A contribution to the post-2015 development debate*. ICA & ILO. https://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/publications/WCMS_306072/lang-en/index.html
- Tortia, E.C., Valentinov, V., & Iliopoulos, C. (2013). Agricultural cooperatives. *Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity*, 2(1), 23-36. <http://dx.doi.org/10.5947/jeod.2013.0002>
- Zeweld, W., Van Huylenbroeck, G., & Buysse, J. (2015). Household food security through cooperative societies in northern Ethiopia. *International Journal of Development Issues*, 14(1), 60–72. <https://doi.org/10.1108/IJDI-02-2014-0014>
- Zeynali, A. A., Azami, A., & Moradi, O. (2020). Factors affecting the development of rural livestock cooperatives in Islamabad Gharb county. *Spatial Economy and Rural Development*, 9(32), 1-22. <https://serd.khu.ac.ir/article-1-3539-fa.html> [In Persian].